

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za izobraževanje, kulturo, znanost, šport in mladino

Številka: 001-08-1/2023/4
Ljubljana, 20. 9. 2023

EPA 846-IX

Komisija Državnega sveta za izobraževanje, kulturo, znanost, šport in mladino je na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 - odl. US in 21/13 - ZFDO-F, 81/18-odl. US in 16/23) ter 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23) sprejela naslednje

M n e n j e

k Poročilu o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 za leto 2022

Komisija Državnega sveta za izobraževanje, kulturo, znanost, šport in mladino je na 7. seji 20. 9. 2023 obravnavala Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 za leto 2022 (v nadaljevanju: poročilo), ki ga v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada.

Komisija se je **seznanila** s poročilom.

* * *

Poročilo je pripravila Medresorska delovna skupina za spremljanje izvajanja jezikovne politike RS, ki jo je imenovala Vlada. Medresorska delovna skupina na podlagi poročanja nosilcev posameznih ukrepov iz jezikovnopolitične resolucije ugotavlja, da so se načrtovane dejavnosti na zadevnih področjih nemoteno izvajale tudi v letu 2022. Izvedene so bile raznolike dejavnosti in projekti, usmerjeni v ciljne skupine ali splošno javnost, rezultati pa so pomembno prispevali k uresničevanju ciljev jezikovnega izobraževanja in opremljenosti ter vplivali na boljšo jezikovno kulturo nasploh. Tudi v letu 2022 so se nadaljevali projekti s področja slovenskega jezika oz. jezikoslovja in infrastrukturnih dejavnosti za različne skupine govorcev. S projekti se je promovirala uporaba jezikovnih virov in tehnologij s cilji izboljšati opremljenost slovenščine in slovenske jezikovne skupnosti z jezikovnimi viri, priročniki, orodji ter svetovalnimi in podpornimi storitvami, povečati dostopnost pisne kulturne dediščine ter omogočiti dostopnost do teh gradiv tudi skupinam s posebnimi potrebami. Med glavni poudarki in novosti na jezikovnopolitičnem področju so bili predvsem ozaveščanje o pomenu javne rabe slovenščine posebej v dejavnosti v zvezi z elektronskimi napravami in pretočnimi vsebinami (kot npr. Netflix in Disney+), ki ne omogočajo izbire slovenščine. Ustanovljena je bila Medresorska delovna skupina za pripravo novele Zakona o javni rabi slovenščine, ki bo pozornost namenila (ne)rabi slovenščine v uporabniških vmesnikih v avtomobilih in na pametnih mobilnikih ter pripravi sprememb področnega zakona za odpravo nedoslednosti določb o delu inšpektoratov in zaščito slovenščine. Na področju vzgoje in

izobraževanja se je v letu 2022 zaključilo nekaj večletnih projektov (OBJEM, Jeziki štejejo, KAUC, SKUM itn.), ki so se vsebinsko ukvarjali z dvigom bralne pismenosti, jezikovnih zmožnosti, večjezičnosti, medkulturnosti, razvoja knjižnic, učbenikov ipd.

Izšla je vrsta monografij, priročnikov in priporočil za delo na področju jezikovnega izobraževanja. Velika pozornost je bila namenjena dvigu sporazumevalnih zmožnosti ranljivejših skupin govorcev, predvsem romskih otrok in mladostnikov, gluhih in naglušnih ter razvoju slovenskega znakovnega jezika. V letu 2023 se načrtujejo dejavnosti v podporo izobraževanju gluhoslepih. Na Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje je z delom začela Delovna skupina za pripravo strategije jezikovnega izobraževanja do leta 2030. V skupini so strokovnjaki s področja učenja in poučevanja jezikov, ki načrtujejo sistemske spremembe v zvezi z obveznim drugim tujim jezikom v osnovni šoli. Na Uradu za narodnosti sta v zvezi s sofinanciranjem programov krovnih organizacij italijanske in madžarske narodne skupnosti znotraj krovnih organizacij začeli delovati notranji organizacijski enoti – urada za dvojezičnost, za kar je Vlada zagotovila dodatna sredstva. Njuna ključna naloga bo uresničevanje oziroma izvajanje dvojezičnosti na narodnostno mešanih območjih v praksi.

Z vpisom slovenskega znakovnega jezika in jezika gluhoslepih v Ustavo so se zagotovile ustavnopravne podlage za ustrezne ukrepe, s katerimi bo gluhim in gluhoslepim omogočeno polno uveljavljanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je bila imenovana medresorska delovna skupina, ki bo pripravila pravne podlage za ureditev statusa in pravic oseb z gluhoslepoto. V letu 2022 je bil dopolnjena Lista tehničnih pripomočkov v Pravilniku o tehničnih pripomočkih in prilagoditvi vozila – dodani so bili tehnični pripomočki za vse tri skupine senzorno oviranih invalidov, slepih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter oseb z gluhoslepoto ter povečani zneski, do katerih MDDSZ sofinancira tehnične pripomočke.

Pripravljalci poročila poudarjajo, da so glavni cilji ukrepov predvsem ozaveščanje prebivalcev Slovenije o njihovih jezikovnih pravicah, spodbujanje izobraževanja in opolnomočenja vseh ciljnih skupin ter dvig ravni funkcionalne pismenosti vseh vrst govorcev, skrb za ohranjanje in razvoj slovenščine na vseh področjih javne rabe, skrb za čim bolj razvite sodobne digitalne vire in čim bolj razvita jezikovnotehnološka orodja, ustrezna jezikovna krajina, jasen uradovni jezik, skrb za izboljšanje bralne pismenosti vseh generacij, razvoj sporazumevalne zmožnosti v slovenskem strokovnem jeziku (strokovna terminologija) ter izboljšanje položaja slovenščine kot jezika znanosti.

* * *

Komisija se je seznanila dejavnostjo Slovenskega društva informatika in Slovenskega društva za jezikovne tehnologije ter Univerze v Ljubljani, s katero pomembno prispevajo k razvoju slovenskega jezika v digitalnem okolju. Fakulteta za računalništvo in informatiko je vodila projekt Razvoj slovenščine v digitalnem okolju, ki se je zaključil februarja 2022. S projektom so razvili jezikovne modele in pripravili orodja za dvig digitalne ravni slovenskega jezika, in sicer orodja za prevajanje, prepoznavanje govora, semantično obdelavo jezika kot prepoznavo imenski entitet, ekstrakcijo povezav in odkrivanje koreferenčnosti ter orodje za vnos slovarjev za različne domene in področja. V društvih poudarjajo, da je pomembno s tem projektom nadaljevati, saj je gospodarstvo dobilo sedaj prosto dostopna orodja,

ki jih lahko uporablja v svojih produktih. Ustanovljena je bila Medresorska skupina za jezikovne vire in tehnologije, ki jo vodi predstavnica Ministrstva za digitalno preobrazbo, v sodelovanju s to skupino bo Ministrstvo za kulturo pripravilo program stabilnega financiranja razvoja slovenskega jezika. V septembru so na fakulteti pridobili večji projekt Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost RS, s katerim bodo pripravili velik jezikovni model za slovenski jezik z izključno slovenskimi viri in ga prilagodili za pet primerov uporabe v podjetjih, v zdravstvu, v muzejih itd. Poleg tega v omenjenih društvih organizirajo jezikovno-tehnološka predavanja, kjer predstavljajo raziskovalne rezultate; ti dogodki so posneti in objavljeni ter dostopni javnosti. Letos so na Fakulteti za računalništvo in informatiko organizirali poletno šolo, ki je bila zelo dobro obiskana s strani udeležencev in predavateljev iz celega sveta; dogodek se je nadaljeval z Evropsko poletno šolo umetne inteligence v organizaciji Društva za umetno inteligenco. V Slovenskem društvu Informatika pa predvsem skrbijo za jezikovno terminologijo; na področju računalništva skrbijo za največji slovar z več kot 7000 gesel; društvo izdaja tudi svojo strokovno revijo, v katerem objavljajo seznam novih gesel.

Komisija se je seznanila s stališčem Lektorskega društva Slovenije, ki prek širših poklicnih skupin, t.j. lektorjev, tolmačev in prevajalcev podpira prizadevanje države za razvoj slovenskih digitalnih jezikovnih virov. Pri tem poudarjajo vlogo omenjenih skupin jezikovnih poklicev pri ozaveščanju in širjenju rabe jezikovnih virov, kar je prepoznalo tudi Ministrstvo za kulturo in jih podprlo pri opolnomočenju jezikovnih poklicev pri rabi jezikovnih virov kot tudi pri projektih, s katerimi ozaveščajo o pomenu javne rabe slovenskega jezika.

* * *

Člani komisije so v razpravi mdr. opozorili na nekatere jezikovne probleme, ki se pojavljajo v različnih okoljih. Pri tem so npr. izpostavili obmejno območje Gorice oz. Nove Gorice, ki sicer ni opredeljeno kot dvojezično območje in kjer je zaznati težave pri pravilni rabi slovenskega jezika v italijanskem jezikovnem okolju in italijanskega v slovenskem jezikovnem okolju. Na italijanski strani obstaja interes po učenju slovenskega jezika in ker goriška občina ni dvojezična, to institucionalno ni omogočeno. Obmejno področje italijanske Gorice in slovenske Nove Gorice je močno jezikovno in kulturno prepleteno, še zlasti bo to prišlo do izraza leta 2025 – Nova Gorica in Gorica sta bili proglašeni za evropski prestolnici kulture. Zato bi v prid temu dejstvu ali pa prav zato veljalo na državni ravni več storiti pri opolnomočenju govorcev za pravilno rabo slovenskega jezika, še zlasti, ker je raba slovenščine pogosto podrejena italijanščini. Obenem bi bilo zaradi zgodovinske povezanosti obeh mest pomembno učenje obeh jezikov; enakopravno znanje tako slovenskega kot italijanskega jezika bi omogočilo ohranjanje in razvoj jezikovne barvitosti obmejnega področja oz. obogatilo jezikovo okolje na obeh straneh meje. Po besedah predstavnice Ministrstva za kulturo se zdi načrtovanje obveznega drugega tujega jezika v osnovne šole ena od priložnosti za učenje jezika sosednje države, zlasti na obmejnih območjih, kjer je znanje obeh jezikov še posebej pomembno.

Komisija poudarja, da je jezik eden od najpomembnejših elementov, ki definira kulturo oz. narodno identiteto. Zavedati se je treba, da se učenje jezikov začne v zgodnjem otroštvu, ko so otroci jezikovno najbolj dojemljivi. Vzgoja za slovenski jezik bi morala biti prioriteta zlasti v vrtčevskih in osnovnošolskih kurikulumih, predvsem zato ker so digitalne aplikacije del otrokovega vsakdana (preko iger, branja, spletnega mreženja ipd.) v tujem, pretežno angleškem jeziku ter pravzaprav

zmanjšujejo potrebo po rabi slovenščine. Komisija tako izpostavlja vprašanje, kako mlade spodbuditi k rabi slovenščine, da bi jo prepoznali kot jezik sodobnosti in jo kot materni jezik ponotranjili ter ji dali priložnost oz. prednost pred tujimi jeziki. Komisija poudarja, da bi morala država še bolj aktivno spodbujati možnosti prehoda slovenščine v digitalni svet, s čimer bi različna digitalna orodja in orodja umetne inteligence mladi generaciji postala opcija izbire. Pri tem Ministrstvo za kulturo meni, da lahko digitalizacijo slovenskega jezika po pomembnosti lahko primerjamo z nastankom prve tiskane knjige v slovenskem jeziku. Zato bo ministrstvo še naprej podpiralo razvoj in uporabo digitalnih orodij za rabo slovenskega jezika tudi za najmlajše govorce in bralce, da bi jim bil slovenski jezik prek različni zabavnih in malo manj zabavnih aplikacij, ki so pomemben del digitalnega sveta, bolj dostopen in zanimiv. Obenem pa so zaradi dosedanjega razvoja orodij za dvig ravni slovenščine v digitalnem okolju v prosto dostopnem repozitorju, kot je npr. Clarin, ki je del evropske digitalne infrastrukture, na voljo viri, na podlagi katerih podjetja lahko že sedaj razvijajo modele v slovenskem jeziku in jih objavljajo na večjih repozitorijih, kot je Googlov Hugging Face, in uporabljajo za svoje storitve.

Komisija izpostavlja tudi problematiko prevajanja pretočnih vsebin tujih avdiovizualnih ponudnikov, kjer ni opaziti aktivnosti s strani prisojnega ministrstva. Predstavnica ministrstva je pojasnila, da se v zvezi s tem trenutno osredotočajo na novelacijo Zakona o javni rabi slovenščine in načrtujejo, da bi skupaj z drugimi vzhodnoevropskimi državami dosegli, da bi tujejezični ponudniki pretočnih vsebin ponudili vsebine tudi v nacionalnih jezikih.

Komisija je v sklepnem delu razprave pozdravila vsa prizadevanja v smeri razvoja slovenščine kot digitalnega jezika, saj tako slovenščino enakopravno umešča med sodobne svetovne jezike. Komisija je kot pomembno izpostavila financiranje različnih projektov, ki bodo omogočili razvoj orodij oz. modelov za opolnomočenje slovenščine v digitalnem okolju. Obenem pa je treba nadaljevati s podporo učenju slovenskega jezika na različnih ravneh in področjih, slovenski jezik je jezik vzgoje, izobraževanja, stroke, tehnike, znanosti, kulture, zabave, umetnosti, jezik osnovnega sporazumevanja itd; slovenščino je treba spodbujati in promovirati tudi na obmejnih območjih oz. v slovenskem zamejstvu, kjer slovenščina, kot npr. na avstrijskem Koroškem, že presega status samo manjšinskega jezika in je zanimanje za učenje slovenščine tudi s strani večinskega prebivalstva, in tako doprinesiti k ohranjanju jezikovno bogate dediščine. Zato je treba še bolj strokovno in finančno podpreti institucije, ki se ukvarjajo z zaščito in razvojem slovenskega jezika na vseh področjih.

Komisija je tudi predlagala razmislek o tem, da bi zakonodajo oz. pravne akte pripravili v slovenskem jeziku, razumljivemu najširšemu krogu državljanov, kar bi prispevalo tudi k razvoju demokratičnih institucij.

* * *

Za poročevalko je bila določena državna svetnica mag. Elena Zavadlav Ušaj.

Podpredsednik
dr. Radovan Stanislav Pejovnik, l.r.